

När trängen kom till Sollefteå

Inget är nytt under solen. I dag (2023) etablerar vi ett nytt regemente i Sollefteå. Många som följer etableringen av nya I 21 kommer att känna igen sig i nedanstående berättelse. Hur gick det nu till när trängen kom till Sollefteå 1898?

1875 års trängkommitté lade fram sitt betänkande 1877, vilket gav grunden för trängväsendets krigs- och fredsorganisation (6 arméfördelningar – 6 trängförband). 6. fördelningen avdelades till försvar av Norrland. (*Fördelningen bytte sedan namn till 12 fördelningen för att senare få namnet 2. fördelningen*). Ett av trängförbanden avdelades till fördelningen och skulle utbildas i Norrland.

Militärgeografin var till del avgörande för etablering av ett trängförband i Norrland. Stambanan slutade i Sollefteå (1886). Järnvägsförbindelse fanns till Norge via Storlien. Järnvägsförbindelsen mot norr hade begränsad kapacitet. Bra landsvägsförbindelser fanns från Sollefteå mot Jämtland. Östersund var den givna basen för försvaret, skyddad bl.a. av de starka passen vid Revsundssjön. 6. fördelningen hade vid denna tid sitt högkvarter i Östersund.

Beslut om att upprätta Norrlands trängbataljon togs 1892. Det blev en dragkamp mellan Östersund och Sollefteå om trängförbandet. Frågan var om bataljonen skulle grupperas i basområdet Östersund eller få en mera framskjuten gruppering till kommunikationsknutpunkten Sollefteå och där förläggas norr Ångermanälven. Det fanns vid denna tid även ett avdelat område i Östersund för förbandet väster staden i nuvarande Lungvik. Med två hästansända förband (A 4 fanns redan i Östersund) skulle det kunna bli problem med koncentreringstransporten mot norra Sverige från Östersundsområdet.

Kommunstyrelsen den 3 januari 1893 vädjade till Landshövdingen om hjälp. Vid kommunstyrelsen i februari samma år togs beslutet att Sollefteå utan ersättning skulle tillhandahålla mark för trängbataljonen på Remsle. Man kan konstatera att redan 1890-talets förbandsetableringar påverkades av politiskt påverkansarbete i likhet med vad som sker i dag när militära förband skall återetableras på orter i Sverige. Inte alltid är det de militära argumenten som faller avgörandet.

Norrlands trängbataljon uppsattes 1892 på Fredrikshovs slott i Stockholm. Den 10 februari 1894 beslutade Kunglig Maj:t att Norrlands trängbataljon skulle förläggas till Sollefteå. 1895 påbörjades bygget i Sollefteå och var i huvudsak klart hösten 1897.

Vad avgjorde till Sollefteås fördel? Gratis mark? Ingen järnvägsbro byggdes i Sollefteå utan bron hamnade i Forsmo på grund av de höga niporna i Sollefteå. Kompensation för att man inte fick norra stambanan, kanske det? En viktig förutsättning för etableringen av bataljonen var att den nya bro som byggdes 1885 i Sollefteå över älven skulle vara avgiftsfri för trängbataljonens folk och materiel. Eller var det så att intresset från Östersunds sida svalnade, eftersom det vid denna tid också diskuterades att ett kavalleriförband eventuellt skulle förläggas till Norrland och då kanske det var så att det blev intressantare för politikerna i Östersund?

Vad kostade då etableringen av trängbataljonen i Sollefteå? Sollefteå kommun köpte mark på Remsle med början 1894 för ca 42 000 kr, pengar som lånades upp. Markförvärv som var nödvändigt för den framtida etableringen av bataljonen. För uppförande av

kasernetablissemang på Remsle anslogs 340 000 kr av riksdagen år 1894. Att jämföra med dagens kostnad för att etablera nya I 21, som ligger på ca en miljard kronor.

T 3 ankomst till Sollefteå år 1898

Den 5 maj avgick militärtåget från Stockholm till Sollefteå. Två dagar senare kom tåget fram till sin slutstation Sollefteå.

Så här stod det i lokalpressen: Gårdagen (7 maj) en stor dag mot att bli en betydande militärstad. Hela samhället firade begivenheten. Tåg med 30 vagnar ångade in. Kanonsalut från Appelbergsnipan. Dock, den fåtaliga truppen imponerade inte på stadens invånare. Först när bataljonens hästar skulle urlastas blev det lite av en cirkus. Bataljonen bestod av 42 man, 20 underofficerare, 12 officerare, 2 läkare och 1 veterinär.

Allt var nytt på förläggingsplatsen. Stall där man kunde vattna hästarna, ljust och trevligt ridhus med sågspånsbotten där man kunde ramla mjukt. Övningsplats var kaserngården. Västra fältet var ett ojämnt kalhygge med mycket stubbar som måste brytas bort. Många soldattimmar gick åt de närmaste åren för att få till ett bra övningsområde.

Bataljonsstaben förlades i det nybyggda kanslihuset. Trängkomp och sjukvårdskomp låg förlagda i Södra kasern (36 vpl./komp). 1901 utökades bataljonen med ytterligare ett trängkompani. Samtidigt ändrades namnet till Kunglig Norrlands trängkår.

Det var "södra kaserngården" som hade byggts upp. Inget staket fanns runt kasernerna.

Däremot tyckte underofficerarna enligt Lt. Lindvall att man bytt ner sig vad gäller förläggning. Mycket sämre än på Fredrikshov. Två familjer i en "torparstuga". Ogifta fick bo "vägg i vägg" med de värnpliktiga. Logementen för de värnpliktiga var trånga. Slutordet var: "Hur kunde man bygga något sådan nu sent på 1890-talet".

Underofficersmässen (*Tidigare kakelugnsmästare A Öhmans mangårdsbyggnad*) var **manskapsmäss**. Här serverades öl, porter och vin! **Underofficersmässen** fanns överst i Södra kasern. **Officersmässen** fanns i kanslihuset på andra våningen.

Med tiden blev allt bättre. Så här säger Lt. Lindvall: *"å den på Ångermanälvens norra strand liggande Remsle mon var också unik genom sin naturskönhet. Det höga och fria läget samt en synnerligen anslående utsikt över den vackra Sollefteådalen och älven med sina branta, delvis skogsklädda stränder gör dessutom detta kasernetablissemang till ett av de vackraste i riket"*.

Rekrytering av officerare/underofficerare

År 1898 var bataljonens 12 officerare i huvudsak rekryterade från infanteriet. Endast en officer hade erfarenhet från ett beridet truppslag. Dessutom kom en officer från flottan! Egen rekrytering av underofficerare till trängen hade startat redan 1890. De första egna officerarna fick trängen först 1904 (T3 1905). Intransport av officerare och underofficerare de närmaste 20 åren skedde i huvudsak från infanteriet.

Man kan ju undra hur relationen med befolkningen var vid denna tid. Lt. Kihlberg säger så här:

”Förhållandet till civilbefolkningen var första tiden inte den bästa. Slagsmål förekom ofta. Konkurrens om flickorna i staden uppskattades inte av stadens grabbar. Det var inte helt ovanligt med slagsmål på bron över älven mellan stadens grabbar och de värnpliktiga”.

Sollefteå hade inte så mycket till nöjen att erbjuda de nya invånarna, vilket bidrog till viss tristess. Gästgivargården på torget, Appelbergs hotell (byggdes 1882) och Rosenkvists kunde erbjuda viss förströelse. På somrarna var det logdans. Godtemplarlogerna hade dans på flera platser i och utanför staden.

Med tiden blev relationen mellan kåren och människorna i Sollefteå bra. Många befäl på kåren/regementet blev politiker och idrottsledare i staden. Etableringen av kåren satte också fart på utvecklingen av staden. Affärer och företag kunde utvecklas och etableras och växa till följd av ökad efterfrågan på varor och tjänster. Remsle utvecklades också till ett modernt litet samhälle. Kan vi hoppas på samma utveckling nu när nya I 21 etableras i staden?

Jan Bergström